

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम

नैसर्गिक परिस्थितीगुळे दुरुदरून पाणी आणावे लागल्याने होणाऱ्या देखभाल दुरुस्ती खाचाची काही प्रमाणात प्रतिपूर्ती करण्यासाठी गरजू ग्राम पंचायंतीना व जिल्हा परिषदाना देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

**शासन निर्णय, क्रमांक ग्रापापु १००३/प्रक्र २५६/पापु-०७
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२, दिनांक १० जुलै, २००६**

वाचा :-

- (१) शासन निर्णय, पा.पु.व रव.वि. क्रमांक ग्रापापु १०११/प्र.क्र.३२८/पापु-०७ दिनांक २७.७.२०००
- (२) शासन निर्णय, पा.पु.व रव.वि. क्रमांक ग्रापापु १००३/प्र.क्र.४/पापु-०७ दिनांक ७.२.२००३

प्रस्तावना :

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रम, मागणी आधारित पुरवठा आणि लोकसहभागाच्या लत्यावर राबविण्यात येत आहे. यानुसार योजनेची निवड, आंखणी व अंमलबजावणी ही संबंधित गावाच्या ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीमार्फत करावयाची आहे. तर, योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीवरील १००% खर्च संबंधित लाभार्थ्यांनी करावयाचा आहे. शासन यंत्रणेचा यामधील राहभाग या सहाय्यकत्याचा राहणार आहे. ही सहाय्यकत्याची भूमिका शासनाबदारे, जिल्हा परिषदेमार्फत राबवावी असे घोरण तरविण्यात आले आहे.

२. १००% देखभाल दुरुस्ती ग्रामरथांनीच स्वाखाचांने करावी व त्यासाठी त्यांनी पाणीपट्टीच्यारे गिठी उपलब्ध करून घ्यावा. यासाठी शासन अधिसूचना, याम विकास व जलसंधारण विभाग, दिनांक १७ जानेवारी, २००२ अन्वये पाणीपट्टी वरील लमाल मर्यादा काढून टाकण्यात आली आहे. मात्र, पाणीपट्टीची योग्य आकारणी व वसूली करून १००% देखभाल दुरुस्ती ग्रामरथांनी करावी. या घोरणाची अंमलबजावणी करतानाच ज्या गावांना स्वच्छ पाणी नैसर्गिक परिस्थितीगुळे तुरून आणावे लागते अशा गावांना पारदर्शक निकष ठरवून काही प्रमाणात अनुदान देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

३. तसेच, प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांचे बाबतीतही जिल्हयातील परिस्थिती विधारात घेवून एक समान पूल दर ठरवून, अशा पूल दरामुळे जिल्हयातील ज्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांना त्याच्या खर्चासाठी आवश्यक दरापेक्षा जादा द्याच्या लागणाऱ्या दराकरीता काही प्रमाणात अनुदान देण्याची बाब शासनाच्या विवाराधीन होती.

शासन निर्णयः

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबींचा विचार करून संदर्भिय क्रमांक १ येथील दिनांक २७ जुलै २००० च्या शासन निर्णयानुसार किमान गरजा कार्यक्रमाखाली ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी राखून ठेवण्यात घेणाऱ्या १५% निधीपैकी, संदर्भिय क्रमांक २ येथील दिनांक ७.२.२००३ च्या शासन निर्णयान्वये दरवर्षी टप्प्याटप्याने कमी करण्यात आल्यामुळे शिळ्लक शहीलेला निधी व राज्याला इतर सर्व भाग्यगात्रून ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी प्राप्त होणारा निधी (उदा, केंद्र शासनाच्या वर्धित घेग ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाभून देखभाल व दुरुस्तीसाठी दरवर्षी प्राप्त होणारा निधी) पुढील परिवर्तेदात नमूद केल्यानुसार स्वतंत्र ग्राम पंचायतीच्या पाणी पुरवठा योजनांसाठी गरजू ग्राम पंचायतीना, प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी जिल्हा परिषदांना व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणारा देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान देण्यास शासन मान्यता देत आहे.

२. ज्या गावांना स्वच्छ पाणी नैसर्गिक परिस्थितीमुळे दुरुन पाणी आणावे लागते अशा गावाच्या पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल व दुरुस्तीसाठी पुरेसा निधी उपलब्ध व्हावा या करिता ज्या ग्राम पंचायती परिशिष्ट-१ मधील अटी व शर्ती पूर्ण करतील त्या ग्राम पंचायतीस परिशिष्ट-२ मध्ये दिलेल्या सुत्रानुसार देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान देण्यारा शासन मान्यता देत आहे.

३. तसेच, प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांचे वाबतीतही सर्व जिल्हयातील परिस्थिती विचारात घेवून एक शमान पूल दर ठरवून अशा पूल दरामुळे जिल्हयातील ज्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांना त्यांच्या खर्चासाठी आवश्यक दरापेक्षा जाद घाव्या लागणाऱ्या दराकरीता, ज्या जिल्हा परिषदा परिशिष्ट - ३ मधील अटी व शर्ती पूर्ण करतोल त्या जिल्हा परिषदांना परिशिष्ट-४ मध्ये दिलेल्या सुत्रा नुसार देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान देण्यास शासन मान्यता देत आहे,

४. महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण माफंत ज्या ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल व दुरुस्ती केली जाते त्या योजनेसाठी देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त होण्यासाठी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने संबंधित जिल्हा परिषदेकडे मागणी करावी. परंतु, त्यासाठी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणास परिशिष्ट - ३ मधील अटी व शर्ती भान्य कराव्या लागतील. जिल्हा परिषदांनी जिल्हयातील प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी प्राप्त देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानापैकी परिशिष्ट-५ मधील सुत्रानुसार अनुज्ञेय अनुदान महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणास उपलब्ध करून घावे.

५. वरील परिच्छेद १ मध्ये नगूद केल्यानुसार राज्यास उपलब्ध होणाऱ्या एकूण निधी पैकी ५०% निधी ग्राम पंचायतीना व ५०% निधी जिल्हा परिषदांना वरील परिच्छेद २, ३ व ४ नुसार देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान देण्यासाठी राखून ठेवण्यात येत आहे. उपलब्ध निधी वरील प्रमाणे राखून ठेवला असला तरी या प्रमाणात बदल करण्याचे अधिकार शासनास राहील.

६. नेशनल परिस्थितीमुळे दुरुन म्हणजे सपाट मृपृष्ठाकरिता गावलाणापासून १.६ कि.मी. पेक्षा अधिक दुरुन अथवा डोंगराळभाग करिता १०० मीटर्स पेक्षा जास्त ऊंचीवर पाणी आणावे लागल असलेल्या जिल्ह्यातील सर्व याम पंचायतीची माहिती सर्व जिल्ह्यांनी या विभागाकडे दिनांक १४ ऑगस्ट, २००६ पर्यंत पाठवावी. या माहितीमध्ये काही बदल झाल्यास ती माहीती दरवर्षी एप्रिल ते जून या कालावधीत पाठविण्यात यावी.

७. तसेच, जिल्ह्यातील एकूण प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजना, त्यामध्ये समाविष्ट लोकसंख्या (सन २००१ च्या जनगणने नुसार) व या योजनावर आकारलेली पाणीपटी, पाणीपटीची मागणी व वसूली यावावतची माहिती सर्व जिल्ह्यांनी या विभागाकडे दिनांक १४ ऑगस्ट, २००६ पर्यंत पाठवावी. तसेच, या माहितीमध्ये काही बदल झाल्यास ती माहीती दरवर्षी एप्रिल ते जून या कालावधीत पाठविण्यात यावी.

८. हा शासन निर्णय नियोजन व वित्त विभागाच्या सहभतीने वित्त विभागाचा अनीपचारिल संदर्भ क्र. ३२७/०६/व्यय ३, दिनांक १३ जून, २००६ अनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला जसून त्याचा सागाणक संकेतांक २००६०७१०१२०३५७००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार य नावाने

संजीव कुमार
(संजीव कुमार) | ०.०१.४८
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव
- मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
- मा. मंत्री (सर्व) यांचे साजगी सचिव
- मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे साजगी सचिव
- मा. अध्यक्ष, जिल्हा परिषद, (सर्व)
- मा. मुख्य सचिव

गावाच्या नेसर्गिक परिस्थितीमुळे दुरुन पाणी आणावे लागत असलेल्या (सपाट भूपृष्ठाकरिता गावठाणापासून १.६ कि.मी. पेक्षा अधिक दुरुन अथवा डोंगराळ भागाकरिता १०० मीटर्स पेक्षा जास्त उंचीवर पाणी आणावे लागत असलेल्या) स्वतंत्र ग्रामपालायती देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यासाठी पात्र आहेत. हे अनुदान प्राप्त करून घेण्यासाठी खाली नमूद केलेली पात्रता धारण करणाऱ्या गावाने संबंधित जिल्हा परिषदेकडे अर्ज करणे आवश्यक आहे.

अनुदान प्राप्त होण्यासाठी पात्रता व पूर्ण करावयाच्या अटी :

- (१) नेसर्गिक परिस्थितीमुळे दुरुन म्हणजे सपाट भूपृष्ठाकरिता गावठाणापासून १.६ कि.मी. पेक्षा अधिक दुरुन अथवा डोंगराळ भागाकरिता १०० मीटर्स पेक्षा जास्त उंचीवर पाणी आणावे लागत असावे.
- (२) गावची रवतंत्र पाणी पुरवठा योजना असावी व कोणत्याही प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेवा लाभ ते गाव घेत नसावे.
- (३) संबंधित योजना गावाने हस्तांतरीत करून घेतली असावी व मुंबई ग्राम पंचायत अधिनियम, १९५८ च्या सुधारित कलग ४९ नुसार ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती गठित करून योजनेची देखभाल व दुरुस्ती या ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समिती मार्फत करण्यात येत असावी.
- (४) शासन अधिसूचना, दिनांक २२.९.१९२७ नुसार ग्रामस्तरावर ग्राम पाणी पुरवठा निधीचे स्वतंत्र बँक खाते उधऱ्युन त्यागद्ये नियमानुसार रकमा जमा करण्यात येत असाव्यात.
- (५) अनुदान मागणी करतानाच्या लगतच्या वर्षात योजनेव्या लाभार्थीवर शासनाने ठरवून दिलेल्या किमान अथवा त्यापेक्षा अधिक दराने पाणीपट्टी आकारापायात येत असावी.
- (६) दरीलप्रमाणे आकारलेल्या पाणीपट्टीची किमान ५०% वसूली अनुदान मागणी करतानाच्या लगतच्या वर्षात करण्यात आली असावी.
- (७) योजनेच्या पाणीपट्टीच्या दरात दरववी बाढ करून व पाणीपट्टीची वसूली बाढवून, पाणीपट्टीची आकारणी व वसूली पुढील पाच वर्षात योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीच्या खर्चाच्या प्रमाणात करण्याबाबत ग्रामसमेचा ठराव केलेला असावा.
- (८) पहिल्या वर्षी म्हणजे सन २००६-२००७ मध्ये वरील (५) व (६) मधील निकषानुसार रांबंधित ग्रामपालायत देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यासाठी पात्र वरील, परंतु, त्यापूढील वर्षापासून म्हणजे सन २००७-२००८ पासून वरील (७) येथील ग्रामसमेच्या ठरावानुसार दरवर्षी कराटयाची कार्यवाही झाल्यानंतरच्य संबंधित, ग्राम पंचायत देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानासाठी पात्र होईल.

स्वतंत्र योजनांसाठी ग्राम पंचायतीना द्यावयाच्या देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान वाटपाचे सुन्न
अनुदान उपलब्धतेसाठी जिल्हयासाठी वेटेज

अ =	जिल्हातील स्वतंत्र योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या (सन २००१ च्या जनगणने नुसार)	१०० %	जिल्हयातील अनुदानासाठी पात्र स्वतंत्र ग्रामपंचायतीच्या योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या राज्यातील अनुदानासाठी पात्र स्वतंत्र ग्रामपंचायतीच्या योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या
------------	--	-------	--

ब = स्वतंत्र योजनांसाठी ग्राम पंचायतीना द्यावयासाठी राज्यास एकूण उपलब्ध देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान

क = जिल्हा परिमित उपलब्ध होणारा हिस्सा

$$\text{क} = (\text{ब} \times \text{अ})$$

अनुदान वाटपासाठी गावांना वेटेज

अ =	स्वतंत्र ग्रामपंचायतीच्या योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या (सन २००१ च्या जनगणने नुसार)	५० %	अनुदानासाठी पात्र स्वतंत्र ग्राम पंचायतीच्या योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या जिल्हयातील अनुदानासाठी पात्र स्वतंत्र ग्राम पंचायतीच्या योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या
ब =	गावीपट्टी वसूली	५०%	अनुदानासाठी पात्र स्वतंत्र ग्राम पंचायतीच्या योजनेची भागील आर्थिक वर्गातील गावीपट्टी गरुलीची रक्कम जिल्हयातील अनुदानासाठी पात्र स्वतंत्र ग्राम पंचायतीच्या योजनेची भागील आर्थिक वर्गातील गावीपट्टी गरुलीची रक्कम

क = स्वतंत्र योजनांसाठी ग्राम पंचायतीना द्यावयासाठी जिल्हयास एकूण उपलब्ध देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान

ल = गावाचा उपलब्ध होणारा हिस्सा

$$\text{ल} = \frac{\text{क}}{2} \times (\text{अ} + \text{ब})$$

प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनासाठी देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त होण्यासाठी
खालील पात्रता धारण करणाऱ्या जिल्हा परिषदेने शासनाकडे अर्ज करणे आवश्यक आहे.

अनुदान प्राप्त होण्यासाठी पात्रता व पूर्ण करावयाच्या अटी :

(अ) प्राथमिक पात्रता

- (१) अनुदान मागणी करतानाच्या लगतच्या वर्षात जिल्ह्यातील सर्व प्रादेशिक योजने अंतर्गत येणाऱ्या लाभार्थ्यावर शासनाने ठरवून दिलेल्या किमान अथवा त्यापेक्षा अधिक दराने पाणीपट्टी आकारण्यात येत असावी. (जिल्हा परिषद व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणा मार्फत घालविण्यात येत असलेल्या योजनासह जिल्ह्यातील सर्व पाणी पुरवठा योजनाचा समावेश असावा.)
- (२) अनुदान मागणी करतानाच्या लगतच्या वर्षात वरील प्रमाणे आकारलेला पाणीपट्टीची किमान ५०% वसूली कराण्यात आली असावी.
- (३) जिल्ह्यातील प्रादेशिक योजनामधील लाभार्थ्यावर पाणीपट्टी आकारून या पाणीपट्टीच्या दरात दरवर्षी वाढ करून व पाणीपट्टीची वसूली वाढवून, पाणीपट्टीची आकारणी य वसूली पुढील पाच वर्षात योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीच्या खार्चाच्या प्रमाणात करण्याची तयारी असल्याबाबतचा ठराव जिल्हा परिषदेने / महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने किंवा संबंधित संस्थाने करून घेणे आवश्यक आहे.
- (४) पहिल्या वर्षी म्हणजे सन २००६-२००७ मध्ये वरील (१) व (२) मधील निकागानुसार संबंधित जिल्हा परिषद/ महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान मिळण्यासाठी पात्र ठरेल. परंतु, त्यापुढील वर्षापासून म्हणजे सन २००७-२००८ पासून वरील (३) येथील जिल्हा परिषदेव्या/ महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या ठरावानुसार दरवर्षी करावयाची कार्यवाही झाल्यानंतरच संबंधित जिल्हा परिषद देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानासाठी पात्र होईल.
- (५) शासन अधिसूचना, दिनांक २२.१.१९८६ नुसार जिल्हा परिषदेमध्ये स्वतंत्र जिल्हा देखभाल व दुरुस्ती निघी गठीत करून त्यामध्ये नियमानुसार रकमा जगा करण्यात येत असाव्यात व यापुढेही त्या रकमा जगा करण्यात याव्यात. (फक्त जिल्हा परिषदांसाठी)

परिशिष्ट -४

प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी जिल्हा परिषदांना द्यावयाच्या देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वाटपाचे सुत्र

अनुदान वाटपासाठी जिल्ह्यांना वेटेज

अ =	जिल्हातील प्रादेशिक योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या अनुदानाचा राज्यातील अनुदानासाठी प्रादेशिक योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या	जिल्ह्यातील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या राज्यातील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनेत समाविष्ट लोकसंख्या
ब =	पाणीपटी इमुला ५०%	जिल्ह्यातील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनाचा मागील आर्थिक वर्षातील पाणीपटी वसूलीची रकम राज्यातील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनाचा नामील आर्थिक वर्षातील पाणीपटी वसूलीची रकम

क = प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी राज्यास एकूण उपलब्ध देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन
अनुदान

इ = जिल्हा परिषदेस उपलब्ध होणारा हिस्सा

$$इ = क \times \frac{(अ + ब)}{2}$$

परिशिष्ट ~ ५

प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणास द्यावयाच्या देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वाटपाचे सुत्र

अ =

जिल्ह्यातील प्रादेशिक योजनेत समायिष्ट लोकसंख्या (सन २००१ च्या जनगणनेने नुसार)	५० %	म.जी.प्रा.कडील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनेत समायिष्ट लोकसंख्या जिल्ह्यातील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनेत समायिष्ट लोकसंख्या
---	------	--

ब =

पाणीपटी वसूली	५०%	म.जी.प्रा.कडील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनाची भागील आर्थिक वर्षातील काणोपळ घसूलीची ५०% जिल्ह्यातील अनुदानासाठी पात्र प्रादेशिक योजनाची भागील आर्थिक वर्षातील पाणीपटी घसूलीची ५०%
---------------	-----	--

क = प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांसाठी जिल्ह्यास एकूण उपलब्ध देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान

फ = महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणास उपलब्ध होणारा हिस्सा

$$\text{फ} = \frac{\text{क}}{2} \times (\text{अ} + \text{ब})$$